

»Da ne pozabim,« je silil vmes Bendač, »to tudi zapiši, da boš kmalu poslal prve denarje. Takih poročil so doma najbolj veseli.«

Ko je drugo jutro odhajal Peter na delo, je vzel s seboj pismo, da ga mimogrede oddá v poštno skrinjico. Še enkrat mu je naročil tisoč pozdravov za mater in za sestro. Pri srcu mu je bilo tako, da bi bil mesto pisma najrajši sam odšel proti domu. (Dalje.)

Ognjišče.

etdeset in še več let je bilo vzidano to ognjišče.

Vzidano? —

Dà, vzidano v prostorni kmetiški kuhinji. Čedna, prijazna kuhinja! Pobešena z vsakovrstno, snažno kuhinjsko posodo. Skozi okno se je videlo na prostrane travnike. Nikdar pa ni mislilo in slutilo to ognjišče, da mora odtod.

In vendar! V krasnem poletnem jutru, ko je že zgodaj zasijalo na nebu solnce, ko se je dvignil škrjanček iz orošene detelje, se je dogodilo nezaslišano: staro, zvesto ognjišče je moralo od hiše — brez doma.

Vendar tako zlahka to ni šlo. Bilo je težko, težko, in kakor se je videlo, tesno združeno z zidano steno. Ni se hotelo premakniti, ne omajati. Končno pa vendar! Kaj pač zmore mrtva stvar napram človeški moči? Pomagati si ni moglo ognjišče nič več. Prišli so štirje porastli, močni možje, porivali in majali, vzdigovali in vlekli, in še preden se je docela zavedelo ognjišče, so ga že imeli zunaj na prostem, na solncu.

A tam ni ostalo dolgo. Počili so se malo ti možje, si otrli pot raz čela in: na voz z ognjiščem. Zahreščalo je na vozu.

In staro, zavrženo ognjišče se je užalostilo. Ko je še zapazilo, da je vrhnja, železna plošča dobila pri porivanju razpoko, ga je tem huje zbolelo. Kako je bilo vendar še kljub svoji starosti vedno ponosno na nekdanjo čedno svojo vnanjost! A kaj misli sedaj na vnanjost v tem usodepolnem jutru, ko mora zapustiti domačijo! Posloviti se mora od ljudi, ki jim je služilo toliko let.

Težko je delo ognjišču slovo; a še težja in bridkejša se mu je zdela nehvaležnost in brezsrčnost ljudi, ki ga, v njihovi službi postarelega, sedaj odslavljajo. Staro železo, stara reč... Kako bridko! Mu li nihče ne privošči nazadnje še dobrega pogleda v slovo?... Tudi ona ne, gospodinja?...

Pač... res prihaja. Pozna njen korak. Pride k vozu, še nekaj let starejša od njega. Tiha, pridna, delavna ženica, ki je sleherni jutro zarana kurila ogenj na njem. Dan za dnem mu je bila družabnica ta gospodinja. Gotovo! Gospodinja se hoče brezdvomno posloviti od njega. Kako ga to gane! Zaplakal bi, a žerjavica, ki mu je neprestano polnila srce, mu je posušila že zdavnaj ves potok solzá.

Tesno pri vozu obstane gospodinja. Skoro ljubeče pogladi počeno ploščo ognjišča, ploščo, ki jo je tolikrat snažila, da je bila lepo svetla. Pridna roka! »Ubogo, staro ognjišče! ... Vsa dolga leta si mi zvesto služilo. Še vedno si dobro ... Kako rada bi te obdržala, pa ...«

Kling, kling — klir — šrum! — in gospodar je izmetal iz kleti celo vrsto železnega orodja na dvorišče tik pred voz. Tudi železo, staro, sedaj prodano! Služilo mu je leto za letom, da je obdeloval z njim zemljo, sadil, kopal in prideloval.

Gospodar, čemu boš rabil sedaj orodje? ... Nikdar več ne boš oral s plugom po rjavi zemlji. Prodal je namreč svet za drag denar podjetnikom, ki bodo stavili nanj tovarno. In mož je sedaj bogat. Ne bo mu treba več delati in ne bo potreboval več orodja. Široko se zdajci vstopi, nasmehne. Konji potegnejo in voz zdrdra skozi dvoriščne duri z nepopisnim ropotom.

Gospodinji se zdi, da odhaja s starim, zvestim ognjiščem del njenega življenja. Vzdiha se obrne ter odide v kuhinjo, kjer že stoji popolnoma novobleščec se štedilnik. Kljub njegovi lepoti in ličnosti pa žaluje ona po starem. Zdi se ji, da je brez starega kuhinja in vsa hiša prazna in pusta. »Staro ... Bilo mi je še vedno dobro ...«

»Staro« pa se je sedaj peljalo po dolgi, široki cesti. Bil je vroč poleten dan. Solnce je neusmiljeno pripekalo na ognjišče, in skoro je že mislilo, da gori v njem živ, prasketajoč ogenj kakor v prejšnjih dneh. Misel nanje, na prijazni dom, je ognjišče zopet užalostila. In kaj bo sedaj z njim? Niti resno misliti ne utegne. Poljsko orodje ropota v svojem srdu neprestano, in ropot doni v poletni dan.

Voz drdra dalje in dalje. Vzdigava se cestni prah. Muhe nadlegujejo konje; voznik pa dremlje. Železje na vozu ropota naprej, ropota ... Naenkrat umolkne. Voz se je ustavil pred gostilno ob cesti. Postanka so bili brezdvomno konji že vajeni. Voznik skoči z voza in stopi v hišo — — —

Medtem pride potnik. Utrujen mladenič, razcapane obleke in strganega obuvala. Vzpne se na voz in obleži leno zad kakor vreča peska. Voznik se vrne, zasede svoj prostor, se ozre po tujcu in mu vrže kup slame, da mu bodi udobneje. »O - gal!« in kolesa zaškripljejo, se zavrté; železje pa oživi. To pa menda tujcu ne prija. Zamaši železje med slamo in ošine s pogledom tudi ognjišče. Le-to ga pozorno motri. Ni videti delaven človek, ki se morda vrača na večer utrujen od dela domov in ondi poseda ob ognjišču. Mladenič je brez dvoma — sin ceste. Toliko se že spozna na njem ognjišče.

In sedaj leži tujec na vozu, kot da je voz izba in ognjišče — njegovo ognjišče. Leži, pogleduje zijoče škornje, zre proti solncu. Solnce se pa zrcali na lončenem pročelju ognjišča, in svetle lise, mala solnčeca, zbadajo potnika v oči. In zapplešejo čez v lončevini vdelane podobe ...

»Kaj je pač to? ... Ali podoba o izgubljenem sinu ...« Brezmiselno se ozre potnik nanj. In podoba zre njega ter ga ne pusti več iz oči —

Izgubljeni sin! ... Dà, izgubljen ... Ognjišče — kje pač je že videl tako? Nekoč? — Enkrat? — Ne, stokrat — slednji dan! A to je bilo že

zdavnaj — pred leti — doma. Enako ognjišče s sličnimi podobami. In začudi se potnik, da se še dobi tako ognjišče.

Doma! — Solnce pripeka močneje. Potnik zapre oči. — Domačija! — Vidi jo v duhu pred seboj. Star, siv mlin med zelenim drevjem... To je bilo že zdavnaj! — Deset, ne — petnajst let! Pretesan in samotен se mu je zdel tisti mirni, zeleni kotiček. Mlinar, kmet da bi postal? Delal? Ne! Njega je vabilo čudo tujine. In ne slušaje očeta, kljub njegovemu srdcu, je šel svoja pota, ki so ga vabila in peljala v omamljivo, smehljajočo se daljavo. A v smehljajočem svetu mu je zamrl poštení, odkriti smehljaj. Zasanjano čudo se je razpršilo kot dim. V daljnem, mikavnem, veselem svetu ni vsakomur sreča mila. Tudi on je ni imel. — Zašel je — docela zašel . . .

Voznik je okrenil glavo. Zaslišal je smeh. Kdo se je smejal? Potnik? Gleda sicer brezmiselno strgane škornje, razcapane hlače, a na obrazu mu je videti izraz obupnega smehljaja.

In solnce obseva nemirne oči, obseva staro ognjišče in zrcali vanje solnčeca. Nemirne oči polagoma postajajo pozornejše, uprte v lončevino, in dobe sanjav izraz. Prej nemirne, drzne, uboge mladeniške oči!

Staro ognjišče tu! — — — »Ravnotáko, ne, isto je bilo doma —« zmrma potnik. O! — in naenkrat mu postane staro, odslovljeno ognjišče ljubo, znano, domače. Vzbudi mu spomine izza davnih dni. Li ni posedal pred njim, zrl in motril te slike kot deček: »Mati! Ni li izgubljenega sina oče odpodil s palico, ko se je vrnil?« — »Ne, sinko, oče ga je poljubil in mu odpustil...«

Kakor šumenje daljnega potočka mu zašušti na uho. Sliši, se spominja, kako je pravila žena večkrat dečku zgodbo o izgubljenem sinu . . .

Deček je bil on — in žena njegova mati . . . Mati! . . . In staro ognjišče mu pozove v spomin sliko za sliko iz časov njegovega detinstva. Gre v mislih daljno, tiho pot k domu, zlati zibelki vse človeške sreče. Drevje šumi in potoček žubori. Mlinsko kolo se sanjavo vrti. Vse še kot nekdaj . . . In pôleg domača hiša. Duri so odprte. Vstopi v temačno vežo. Iz veže par korakov v kuhinjo. Ljubo, domače ognjišče! Rdeč plamen veselo plapola, kakor da pozdravlja vrnivšega se. Svetlika se plamen, zrcali se na kuhinjski posodi in črta rdeče rože na obrazu tihe žene, stoječe ob ognjišču. Mati! Zazre se mladenič v oči, in on ugleda ob svitu ognja v njenih očeh solze. A v hipu se zasmehlja: »Vendar si se vrnil, otrok! — — — Dolgo te ni bilo!« Oprime se ga za roko in povede v zapeček. On pa zre zamišljeno, sanjavo v prasketajoči ogenj. In vrste se slike — — —

Kot malček že je bil zvest tovariš tega ognjišča. Spomni se zimskih dni, ko se je vračal z drugimi otroki zmrzel dolgo pot iz šole domov. Ogenj na ognjišču je veselo prasketal, nudil toplote in ogreval kosilce.

In v dolgih večerih, ko so posedali zbrani okrog ognjišča, je otrokom pripovedovala babica. Kraljeviče in kraljične, viteze in grajske gospodične je obsvital plamen v poltemni kuhinji. Pritlikavci, vile in dobrodušna bitja so polnila kuhinjski prostor. Na ognjišču je radostno prasketal ogenj.

Tudi v poletju je ognjišče imelo svoje zanimivosti. Ko je razsajala nevihta z bliskom in gromom, je mati pogasila ogenj in palila na žerjavici oljčne vejice in druge pridevke butar od oljčne nedelje. Svečano in resno je zrla deca. Blagoslovljeni dim se je dvigal k srditemu nebu, in ž njim so se zaupno dvigali vzdih in molitev matere in otrok.

Marsikaj je doživelo in pomnilo to domače ognjišče — veselje in žalost. Nekoč pa je ostalo hladno, nezakurjeno. Bilo je to oni dan, ko je legla mati k večnemu počitku. Na večer usodnega dne so pa sedeli oče in mali pri ognjišču in plakali.

Dom, ljubo, drago ognjišče! Je li še kaj poti, ki pelje izgubljenega, domutujega tja, kjer misli, da živi še oče? — — —

Odmor delavcev.

Senca zastre potniku oči. Ozre se. Je li spal in sanjal? Nemo stoji ognjišče na vozu. Voz pa drči skozi gozd. Mladeniča se polasti domotožje. »Enkrat še domov — samo enkrat zopet ob domačem ognjišču kot v minulih dneh — — enkrat le še da bi slišal očetov glas — — domov — domov!« —

Toda, kako naj se vrne? Stopi naj pred očetovo obličje? Iztira ga — potepenca — —

Skozi gozdno vejevje se prikrade solnčen žarek in obsije podobo v izgubljenem sinu. »Oče mu je odpustil, — ga poljubil...« je rekel nekoč materin glas. Matil! — In mladenič zakrije obraz z dlanjo in zaplaka. Voznik se ozre in zagodrnja. —

»Odpravim se k očetu...«

Franica Zupančič.

